

3. DARE MAHKEMES

ESAS NO : 2024/3134

YÜRÜTMENİN DURDURULMASINI

STEYEN (DAVACILAR) : 1- TAYLAN SA ALTICI 21- AYHAN OLGUN
2- CUMA AYRANC 22- R YAT GÖRÜR
3- CEVHER MARMARA 23- MET N OKTAY
4- MET N AKÇAY 24- FER T D KER
5- BEREKET AKÇAY 25- S BEL OKTAY
6- MEHMET KALA 26- BEDR TEKBA
7- SERDAL SA ALTICI 27- BED MARMARA
8- YILDIRAY KOZA 28- FERYAN SÖNMEZ
9- ERDAL SA ALTICI 29- EMEL KARAÇAY
10- RECA KUTLU 30- GÜL ORUÇ
11- HAMD ÖZÇELL K 31- MEVLÜD ORUÇ
12- SEM R ÖZÇELL K 32- PEL N ORUÇ
13- MERYEM ORUÇ Y T 33- UFUK KARAÇAY
14- GÜNEY SAKNILI 34- MEHMET OLGUN
15- YILMAZ ÇAKMAK 35- KEMAL OLGUN
16- ASLI AYRANC 36- F KRET O UR
17- ZEKER YE ERYILMAZ
18- ABDURRAHMAN KARAÇAY
19- MUH TT N HAMDANO ULLARI
20- FEVZ YE MAYLA GAZAL ORUÇ

VEKİL : AV. ECEV T ALKAN - UETS[16358-53161-77535]

KARŞI TARAF (DAVALI) : HATAY VALİLİ - UETS[35756-86578-59710]

VEKİLLER : AV. KÜBRA NUR GÜNDÜZ

STEMİN ÖZETİ : Davacılar tarafından, Hatay ili, Samanda ilçesi, Atatürk Mahallesi, 822 ada 73 parsel sayılı taşınmaz üzerine inşaat izni alan Müh. Müt. Taşınmaz. Hafır. Mad. Turizm Petrol Ürn. San. Tic. Ltd. ti. olan "Hazır Beton Üretim Santrali Tesisinde Kapasite Artırma" projesi için Hatay Valiliği tarafından verilen 01.12.2023 tarihli ve E-2023283 karar numaralı "Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Gerekli Değildir" kararının; hukuka aykırı olduğu, Nihai Çed Tanıtım dosyasında sözü edilen hiçbir kurumun görüşü yer almadığı, flora ve fauna analizleri yetersiz olduğu, jeolojik etüd raporlarının, toz emisyonlarının ve hava modellemelerinin gerçeği yansıtmadığı, gerekli tarım ve imar izinlerinin alınmadığı, kararın su kaynaklarına etkisinin rapora yansımadığı veya izne esas başvuru dosyasının eksik ve yanıltıcı hazırlandığı, gürültü hesaplarının yanlış yapıldığı ileri sürülerek iptali ve yürütmesinin durdurulması istenilmektedir.

SAVUNMA ÖZETİ : Proje için hazırlanmış olan Proje Tanıtım Dosyasında faaliyetin çevreye olası tüm etkilerinin yasal sınırlara dâhil edilmesi ve diğer kurumların meri mevzuatına riayet edilerek gerekli tüm izin ve belgelerin alınmadan hiçbir suretle faaliyete başlanmayacağına dair firmadan gerekli taahhütlerin alındığı, projenin değerlendirildiği tarih itibarıyla Nazım ve Uygulama Planının henüz yürürlükte olmadığı, teknik personel tarafından yerinde yapılan incelemede de proje alanının yerleşim birimleri dışında, çevre yolu üzerinde olduğu, etrafında dağınık ufaklı küçük sanayi tesislerinin bulunduğu, faaliyet alanının yerleşim birimleri içinde

3. DARE MAHKEMESİ

ESAS NO : 2024/3134

kalmadı 1, biti i inde veya çok yakınında hassas yapı veya e itim tesisi bulunmadı ının tespit edildi i, tesisin kurulaca 1 alanda müdürlük tarafından yapılan incelemede yer seçiminde yasal olarak herhangi bir engel veya mesafe artı getiren mevzuat hükmünün bulunmadı ının tespit edildi i, proje dosyası incelenirken faaliyetin her a amasında oluşması muhtemel her tür atık ve çevreye olabilecek etkinin minimize edilmesi için tüm mevzuatlar çerçevesinde alınması gereken tedbirlerin dosyada bulunmasının sa landı 1 ve projenin hayata geçtikten sonra taahhüt edilen bu çevresel tedbirler ile di er meri mevzuat çerçevesinde alınması gereken izinlerin uygulanıp uygulanmadı ının da teknik personel tarafından denetlenece i, dava konusu i lemde hukuka aykırılık bulunmadı 1 ileri sürülerek davanın ve yürütmenin durdurulması isteminin reddi gerekti i savunulmaktadır.

TÜRK M LLET ADINA

Karar veren Hatay 3. dare Mahkemesince 2577 sayılı dari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20/A maddesi uyarınca davalı idarenin savunmasını vermesi ile tekemmül eden dava dosyasında davacı tarafından duru ma talep edildi i görülerek davacının yürütmenin durdurulması istemi hakkında i in gere i görü üldü

Dava, davacılar tarafından, Hatay ili, Samanda ilçesi, Atatürk Mahallesi, 822 ada 73 parsel sayılı ta ınmaz üzerine i letmecisi Gürkal n aat Müh. Müt. Ta . Hafr. Mad. Turizm Petrol Ürn. San. Tic. Ltd. ti olan "Hazır Beton Üretim Santrali Tesisinde Kapasite Artı 1" projesi için Hatay Valili i tarafından verilen 01.12.2023 tarihli ve E-2023283 karar numaralı "Çevresel Etki De erlendirmesi (ÇED) Gerekli De ildir" kararının iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle açılmış tır.

2577 sayılı dari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. maddesinin 2. fıkrasında, "Danı tay veya idari mahkemeler, idari i lemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların do ması ve idari i lemin açıkça hukuka aykırı olması artlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler." hükmü yer almaktadır.

2872 sayılı Çevre Kanununun 2. maddesinde, çevresel etki de erlendirmesi, gerçekleştirilmesi plânlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek de erlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalı malar olarak tanımlanmış , Kanunun "Çevresel etki de erlendirilmesi" ba lıklı **10. maddesinde**, "*Gerçekle tirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kurulu ve i letmeler, Çevresel Etki De erlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler. Çevresel Etki De erlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki De erlendirmesi Gerekli De ildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, te vik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma ba lanamaz ve ihale edilemez. Çevresel Etki De erlendirmesine tâbi projeler ve Stratejik Çevresel De erlendirmeye tâbi plân ve programlar ve konuya ili kin usûl ve esaslar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliklerle belirlenir.*" hükmüne yer verilmiştir.

29.04.2022 tarih ve 31907 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **Çevresel Etki De erlendirmesi Yönetmeli inin 4. maddesinin ( ) bendinde**, Çevresel etki de erlendirmesi gerekli de ildir kararı: Ek-2'deki listede yer alan çevresel etkileri ön inceleme ve de erlendirmeye tabi projelerin, çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkilerinin, alınacak önlemler sonucunda ilgili mer'i mevzuat ve bilimsel esaslara göre kabul edilebilir düzeyde oldu unun belirlenmesi üzerine, projenin gerçekleştirilmesinde çevre açısından sakınca görülmedi ini belirten Bakanlık kararını ifade etti i belirtilmiştir ; Yönetmeli in "Çevresel etki de erlendirmesi ba vuru dosyası, çevresel etki de erlendirmesi raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlama yükümlülü ü" ba lıklı **6. maddesinde**, "*(1) Bu Yönetmelik kapsamındaki bir projeyi gerçekle tirmeyi planlayan gerçek veya tüzel ki iler;*

3. DARE MAHKEMES

ESAS NO : 2024/3134

Çevresel Etki De erlendirmesine tabi projeleri için; ÇED Ba vuru Dosyasını ve ÇED Raporunu, Çevresel Etkileri Ön nceleme ve De erlendirmeye Tabi Projeleri için de Proje Tanıtım Dosyasını, Bakanlıkça yeterlik verilmi kurum/kurulu lara hazırlatmak, ilgili makama sunulmasını sa lamak ve proje kapsamında verdikleri taahhütlere uymakla yükümlüdürler. (2) Kamu kurum/kurulu ları, bu Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilmesi sürecinde proje sahiplerinin veya Bakanlıkça yeterlik verilmi kurum/kurulu ların isteyece i konuya ili kin her türlü bilgi, doküman ve görü ü vermekle yükümlüdürler. (3) Bu Yönetmeli e tabi projeler için 'Çevresel Etki De erlendirmesi Olumlu' kararı veya 'Çevresel Etki De erlendirmesi Gerekli De ildir' kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili te vik, onay, izin, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez, proje için yatırıma ba lanamaz ve ihale edilemez. Ancak bu durum söz konusu te vik, onay, izin ve ruhsat süreçlerine ba vurulmasına engel te kil etmez." hükmüne, "Çevresel etki de erlendirmesi uygulanacak projeler" ba lıklı **7. maddesinde**, "(1) Bu Yönetmeli in; a) Ek-1'deki listede yer alan projelere, b) 'ÇED Gereklidir' kararı verilen projelere, c) Kapsam dı ı de erlendirilen veya kanunen muafiyeti bulunan projelere ili kin kapasite artırımı ve/veya alan geni letilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artı ları toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesinin Ek-1'deki listede yer aldı ı projelere, ÇED raporu hazırlanması zorunludur." hükmüne, "Çevresel etkileri ön inceleme ve de erlendirmeye tabi projeler" ba lıklı **15. maddesinde**, "(1) Bu Yönetmeli in; a) Ek-2'deki listede yer alan projeler, b) Kapsam dı ı de erlendirilen veya kanunen muafiyeti bulunan projelere ili kin kapasite artırımı ve/veya alan geni letilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artı ları toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi Ek-2'deki listede belirtilen projeler için proje tanıtım dosyası hazırlanması zorunludur." hükmüne, "Ba vuru ve inceleme" ba lıklı **16. maddesinin 1. fıkrasında**, "15 inci maddede tanımlanmı projelerin çevresel etkilerinin incelenmesi amacıyla, proje sahibi tarafından vekâleten yetkilendirilen ve Bakanlıkça yeterlik verilmi olan kurum/kurulu lar tarafından; Ek-4'te yer alan formata göre proje tanıtım dosyası hazırlanır. ..." hükmüne, "Çevresel etki de erlendirmesi gereklidir veya çevresel etki de erlendirmesi gerekli de ildir kararı" ba lıklı **17. maddesinde**, "(1) Bakanlık inceleme de erlendirme süreci tamamlanarak karar a masına geçilen proje hakkında 5 i günü içinde 'ÇED Gereklidir' veya 'ÇED Gerekli De ildir' kararını verir. Verilen karar il müdürlü üne, görü alınan kurum/kurulu lara, proje sahibine ve Bakanlıkça yeterlik verilmi kurum/kurulu lara bildirilir. Bu karar il müdürlü ü tarafından internet sitesinde süresiz ve askıda 30 takvim günü ilan edilerek halka duyurulur. (2) 'ÇED Gerekli De ildir' kararı verilen proje için 5 yıl içinde mücbir sebep bulunmaksızın yatırıma ba lanmaması durumunda 'ÇED Gerekli De ildir' kararı geçersiz sayılır. (3) Yatırıma ba lanılmamı olan projeler için verilen 'ÇED Gerekli De ildir' kararları, proje sahibinin talebi ve talebin Bakanlık tarafından uygun görülmesi halinde geçersiz sayılır. Bu ekilde geçersiz sayılan kararlar Bakanlık ve il müdürlü ü tarafından internet sayfasında ilan edilir. (4) 'ÇED Gereklidir' kararı verilen projeler için ÇED ba vuru dosyası hazırlanarak Bakanlı a ba vuru yapılması gerekmektedir. Ancak, 'ÇED Gereklidir' kararına esas arların de i mesi halinde, 15 inci madde hükümlerine göre yeniden ba vuru yapılabilir." hükmüne, "Kapasite artı ları" ba lıklı **20. maddesinde**, "(1) 'ÇED Olumlu' veya 'ÇED Gerekli De ildir' kararı bulunan ve e ik de eri olan projelerde yapılacak kapasite artı ı ve/veya alan geni letilmesinin planlanması durumunda, her bir kapasite artı ı miktarının mevcut proje kapasitesi ile toplanması ve bu toplamın; a) Ek-1'deki listede yer alan e ik de er ve üzerinde kalması durumunda, 8 inci madde kapsamında ba vuru yapılması gerekmektedir. b) Ek-2'deki listede yer alan e ik de er ve üzerinde kalması durumunda, 16 ncı madde kapsamında ba vuru yapılması gerekmektedir. (2) 'ÇED Olumlu' veya 'ÇED Gerekli De ildir' kararı bulunan projelerde kapasite artı ı ve/veya alan geni letilmesinin planlanması halinde, planlanan projenin etkileri, mevcut karara esas çevresel etkiler ile birlikte kümülatif olarak de erlendirilir." hükmüne yer verilmi , **Yönetmeli in Ek-2 listesinin 18. maddesinde**, "Çimento bazlı yapı elemanları ve/veya hazır beton tesisleri: ... b) Üretim kapasitesi 100 m³/saat veya üzerinde olan hazır beton tesisleri" Çevresel Etkileri Ön nceleme ve De erlendirmeye Tabi Projeler arasında sayılmı tr.

3. DARE MAHKEMES

ESAS NO : 2024/3134

Dava dosyasının incelenmesinden; Hatay ili, Samanda ilçesi, Atatürk Mahallesi, 822 ada 73 parsel sayılı ta nınmaz üzerine kurulması planlanan "Hazır Beton Üretim Santrali" projesi ile yatırımın planlanması yapılırken 90 m³/saat kapasiteli olarak kurulumun planlandı ı ve bu kapsamda Hatay 1 Çevre, ehircilik ve klim De iikli i Müdürlü ünden 12.07.2023 tarih ve E-6856611 sayılı yazı ile ÇED Kapsamda ı Yazısı alındı ı, daha sonra 06.02.2023 tarihinde ve sonrasında gerçekleşen depremler sonrasında Hatay ilinin aldığı ı a ır hasarlar nedeniyle ehirde altyapı, üstyapı, il, ilçe ve ehir içi yolların yapımı, deprem konutlarının in ası ve barınma ihtiyacı nedeniyle konutlara artan talepler do rultusunda 90 m³/saat kapasiteli Hazır Beton Üretim Santralinin talebi kar ılamayaca ının dü ünülmesi nedeniyle projeden vazgeçildi i ve hazır beton üretim kapasitesinin 90 m³/saat'ten, birbirinin yede i olacak ekilde tek bir santral olarak 180+180 = 360 m³/saat'e çıkarılmasının planlandı ı, Gürkal n aat Müh. Müt. Ta . Hafr. Mad. Turizm Petrol Ürn. San. Tic. Ltd. ti. tarafından yapılması planlanan ve Çevresel Etki De erlendirmesi Yönetmeli i'nin EK-II listesinde sıralanan projelerden olan "Hazır Beton Üretim Santrali Kapasite Artı ı" projesine ili kin olarak Hatay Valili ine sunulan Proje Tanıtım Dosyasının Hatay Çevre, ehircilik ve klim De iikli i 1 Müdürlü ünce incelenerek çevresel etkilere kar ı alınması ön görülen önlemlerin yeterli görüldü ü ve ayrıca bir ÇED raporu hazırlanmasına gerek bulunmadı ı de erlendirilerek Yönetmeli in 17. maddesi uyarınca 01.12.2023 tarihli ve E-2023283 sayılı "Çevresel Etki De erlendirmesi Gerekli De ildir" kararının verildi i, davacılar tarafından bu kararın iptali istemiyle bakılan davanın açıldı ı anlaşılmaktadır.

Bakılan davada, uyu mazlı ın teknik niteli i dikkate alınarak Mahkememizce mahallinde ke if ve bilirki i incelemesi yaptırılmasına karar verilmi olup Maden Mühendisi, Ziraat Mühendisi, Çevre Mühendisi, Jeoloji/Hidrojeoloji Mühendisi ve Biyolog / Flora ve Fauna Uzmanından olu an bilirki i heyetiyle mahallinde ke if ve bilirki i incelemesi yaptırılması sonrasında hazırlanan 30.10.2024 havale tarihli bilirki i raporunda,

"Jeoloji ve Hidrojeoloji Mühendisli i Bakımından De erlendirme;"

ÇED Alanı olarak belirlenen 822 ada 73 nolu parselin toplam alanı 3.649,37 m²'dir. Bahse konu parsel üzerinde 1.000 m² hazır beton üretim santrali alanı, 100 m² sosyal tesis alanı, 500 m² hammadde stok alanı ve 48 m² çökeltme havuzu alanına sahip olacak ekilde kurulum yapılması planlanmı tır.

Proje kapsamında günde 8 saat, ayda 25 gün, yılda 12 ay çalı ılarak üretim yapılaca ı belirtilmi tir. Proje alanı Samanda İlçe Merkezine 520 m mesafede yer almaktadır. Proje alanına en yakın yerle im birimleri; tesisin güneydo usunda yakla ık 640 metre mesafedeki Ye ilada Mahallesi ve tesisin güneybatısında yakla ık 1600 metre mesafedeki Yeni Mahalle'dir. Proje alanına en yakın konut ise tesisin güneyinde yakla ık 170 m mesafede yer alan Atatürk Mahallesi'ne ba lı konut ve Eczacı Meryem Karayalçın ilkokulu yer almaktadır. Bunun yanında proje alanının çevresinde çok sayıda ticari i letmenin oldu u belirlenmi tir.

Dava konusu proje alanında Kuvaterner'e ait alüvyal çökeller yer almaktadır. Bu birimler genel olarak Asi Nehri vadisi ile di er alüvyal dolgulu vadi tabanlarında yayılı gösterirler (Selçuk, 1985; Ate vd. 2004). Alüvyonlar, genel olarak gri, açık gri renkli, ba lıca ofiyolit, kireçta ı, radyolarit, kuvars ve çörtten türeme blok, çakıl, kum, silt ve mil boyutundaki malzemelerden olu maktadır. Birim içerisindeki çakıl ve kum düzeyleri yanal ve dü ey yönde iç içe kamalanmaktadır.

Alüvyonların yumu ak ve gev ek zemin özelli inde kalın depolar olu turması, yeraltı su seviyelerinin yüzeye yakın olması (bilhassa Asi nehri boyunca), olası bir depremde, deprem dalgalarının genliklerini artırarak zemin büyütmesine yol açacaktır. Bu durum depremin iddetini 2-3 derece artırır. Aynı zamanda bu alanlarda sıvıla malar meydana gelebilir. Alüvyonlarda açılan sondaj kuyularında yer altı su seviyesinin 3-7,5 m arasında de i ti i görülür (Antakya Belediyesi, 2005). Aynı zamanda bu seviyelerin siltli, killi kumlardan olu ması depremde sıvıla ma riskini oldukça yükseltir. Bunun yanında Asi nehri boyunca yer yer oturmalar ve akarsuyun yatak

3. DARE MAHKEMES

ESAS NO : 2024/3134

de i tirmesi ekinde morfolojik de i imler olabilir. Bütün bunlar bir depremde olu acak hasarı artıracaktır.

Dava konusu proje alanında yer alan alüvyonların yumu ak ve gev ek zemin özelli inde kalın depolar olu turması nedeniyle, suyu iletme ve depolama (akifer) özelli ine sahiptirler. Alüvyonların akifer özelli i ta imasından dolayı yüzey ve yeraltıları arasında do rudan bir ili ki söz konusudur.

Proje tanıtım dosyasında Transmikser ve Beton Pompası Yıkama Suyu için 48 m² (4m x 12m) alana ve 2,5 m derinli inde çöktürme havuzu planlandı ı belirtilmi tir. Olu an atıksular, sahada yapılacak olan 120 m³ hacimli 3 kademeli çöktürme havuzunda biriktirilece i ve çöktürme havuzunda atıksuya fiziksel arıtma yöntemi uygulanacak olup, herhangi bir kimyasal ilavesi yapılmayaca ı belirtilmi tir.

Ke if sırasında yapılan incelemelerde Transmikser ve Beton Pompası Yıkama Suyu için çöktürme havuzunun in a edildi i gözlenmi tir. Ancak Beton üretimi neticesinde olu an atıksuyun tamamının dinlendirilerek içerisindeki askıda katı madde (AKM)'lerin çöktürülüp üstteki duru suyun geri devirle mikserlere ve/veya üretime tekrar verilece i belirtilmesine ra men atıksuların çöktürme havuzundan ta arak proje sahası dı nda yer alan toprak alanlara (alüvyon) aktı ı belirlenmi tir. Alüvyonların akifer özelli i ta iması nedeniyle zamanla yeraltına süzülen çöktürme havuzundaki atık sular çevrede toprak ve su kirlili i gibi sorunlara neden olacaktır.

Biyoloji ve Ziraat Mühendisli i Bakımından De erlendirme;

Dünyanın birçok ülkesinde oldu u gibi ülkemizde de özellikle 1970 'li yıllardan sonra 'çevre sorunları', 'çevre kirlili i' gibi terimler günlük hayatta sık sık kar ıla ulan ve konu ulan terimler olmu lardır. Çevre sorunlarını çözmek veya çevre kirlenmesinin önüne geçmek için gerekli önlemler öncelikle kirlletici kaynaklarda alınmalıdır. Bu yüzden alıcı ortam denilen çevreye yapılacak herhangi bir atık atımı ancak mecbur ve do aya en az zararlı bile imde olmalıdır. Katı partikül olarak çimento tozları da hava kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Hava kirlletici ve bitkilere zararlı etkisi olan partiküllerin kayna ı özellikle çimento fabrikaları olmakla beraber enerji santralleri, ta kırma ocakları tarımsal çalı malar demir çelik imalathaneleri ve orman ürünleri i letmeleridir (Vandergrift ve ark. 1971).

Çimento üretimi sırasında olu an çe itli boyutlardaki tozlar ve di er gaz kirlleticiler önemli hava kirlleticileridir. Hava kirlili i sorunu olu turan çimento tozu zehirli, yanıcı ve patlayıcı olmadı ı gibi insan sa lı na da zararlı de ildir. Fakat kirlleticilerin akci erlerin 'alveoller' bölgesinde birikmesi özellikle önemlidir. Çünkü bu bölgede partikülleri uzakla tırmaya yarayan 'titrek tüyler' adı verilen tüycükler mevcut de ildir. Büyüklükleri 0.1 mikrondan daha küçük çaplı olan partiküller Brownian hareketi sayesinde akci erlerin hava torbalarına kadar gitmekte ve buradaki 'alveoli' denilen çukurlara yerle mektedir. Genelde 1 mikrondan büyük partiküller bu bölgeye ula madan tutulmaktadır (Karpuzcu, 1988). Ayrıca bu tozlar atmosfer ko ullarının da etkisiyle çok geni alanlara yayılarak çevrede bulunan bitkiler üzerinde birikmekte ve bunların normal geli imine engel olmakta (Mutlu ve ark. 2013, Cireli, 1975, Katırcıo lu ve Iren, 1988; Brandt ve Rhoades, 1973) floristik kompozisyonu etkilemekte (Sheikh ve ark., 1976; Brandt ve Rhoades, 1972), bunun yanı sıra topra ın kimyasal yapısını de i tirmekte (Bayhan ve ark. 2002, Sheikhve ark., 1976, Brands ve Rhoades, 1973, Voran) topraktaki mikrobiyal türlere ve aktiviteye de olumsuz etki etmektedir (Lux 1974).

Hazır beton üretiminde hammaddelerin ta ınması, depolanması, üretim yerine aktarılması sırasında olu an toz emisyonları hava kirlili ine neden olmaktadır. Kullanım fazlası beton nedeniyle olu an katı atık ve transmikserlerin yıkanması ile kimyasal madde ve yakıt depolarından olu abilecek sızıntılar da toprak kirlili inin, dolayısıyla da su kirlili inin kayna ı olmaktadır. Hazır beton üretim alanlarında yıkama suyunun alkalinite düzeyi 12 pH'a kadar çıkabilmektedir (Cement and Concrete). Beton atıkları ayrıca, bile iminde bulunan çimento, kimyasal katkılar vb. maddeler nedeniyle bırakıldı ı yerdeki do al yapıyı etkilemekte, ya am alanlarını yok etmektedir. Bunların bilinen

3. DARE MAHKEMES

ESAS NO : 2024/3134

olumsuz sonuçları ise çevresel de erlerin, dolayısıyla insan sa lı unun bozulmasıdır. Nitekim çimento tozlarının zeytin a açları üzerine etkileri (Sheikh ve ark.1976) tarafından ara tırılmı , büyüme ve geli im üzerine zararlı etkileri oldu u tespit edilmi tir. Ke if sırasında bahsi geçen beton üretim fabrikalarının olu turmu oldu u atıkların Eski Asi nehri havzasına karı tı ı ve buradaki flora ve fauna üzerine olumsuz etkilerinin oldu u tespit edilmi tir.

Hazır beton üretim santraline çok yakın bir konumda bulunan Asi nehri faunası Fabrikanın olu turmu oldu u atık maddelerin bu nehre karı ması dolayısıyla flora ve faunanın ciddi derecede etkilendi i gözlenmektedir.

Öyle ki E e Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi Ö retim Üyesi Prof. Dr. Ertan Ta kavak ve Avustralyalı bilim insanı Peter Praschag tarafından yürütülmekte olan ve Tarım Orman Bakanlığı Do a Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlü ünün izni ile Endemik Tatlı Su Kaplumba ası (Emys orbicularis) ya am alanlarının belirlenmesi ve korunması projesi bu nehrin kirlenmesi dolayısıyla bu kaplumba aların ya am alanlarının yok edilmesi ve türün neslinin tükenmesi sorununu ortaya çıkarmaktadır. Önlem alınmazsa endemik olan bu türün ve di er fauna türlerinin nesli tehlike altına girebilir.

Mevcut Beton üretim santralinin tarım alanı, sanayi tesisleri, sulak alanlar, konutlar, meskenler, e itim kurumları ile aynı bölgede bulunması, ayrıca Beton santralinde üretimin süreklilik arz etmesi, olu turdu u toz kirlili inin yanında bölgede ya ayan halkı tedirgin etmektedir. Bununla birlikte bölge halkı, yo un bir ekilde katı atık ta ryan kamyonların fabrika içine girip çıkmasından dolayı fabrika yakınında bulunan Meryem Karaçaylı lkö retim Okulunda ö renim gören çocukları için endi e duymaktadır.

Bölgenin iklim durumu göz önünde bulunduruldu unda fabrikada olu an toz atıkların yaban hayatını, orta vadede ku koruma alanlarını tehlikeye sokabilece i de söylenebilir.

Fabrikanın çalı ması sırasında olu an toz salınımı bölgenin iklim durumu nispetinde dü ünüldü ünde bölgenin ekosisteminde çok büyük tahribatlar olu turdu u tespit edilmi tir. Nitekim Proje alanına biti ik 822/71 nolu parselin bir zeytinlik oldu u, proje alanı önünden geçen yolun kar ısındaki 822/29 nolu parselin de bir turuncgil bahçesi oldu u ke if sırasında tespit edilmi tir.

Ayrıca di er yakın parsellerde ba ka bitkilerin yeti tirdi i ve genellikle bahçe tarımının yapıldı ı alanlar mevcuttur. Benzer ekilde proje alanını çok yakınında seraların olması ve bu seraların örtü malzemesinin üzerinin fabrikanın olu turmu oldu u tozlar dolayısıyla kaplanması seracılık üretiminde ciddi verim kayıplarına neden olacaktır. Sera örtülerinin toz ile kaplanması, ık geçi ini azaltaca ndan, seradaki bitkisel üretimi de kısıtlayacaktır.

Beton üretim fabrikalarından salınan toz, a aç yapraklarının üzerini kaplar. Gece nemi ile nemlenen toz partikülleri, gündüz kuruyarak yaprak yüzeyinde sert bir kabuk olu turur. Yüzeyi toz kabu u ile kaplanmış olan yaprak fotosentez yapamaz. A acın beslenme, meyve verme ve büyütme gücü olumsuz etkilenir. nce tozlar yapra ın solunum gözeneklerini tıkadı ı için yeterli fotosentez yapamaz, verim dü er ve daha ileri durumlarda bitki ölür.

Bitki üzerine biriken tozların alkali çözeltiye dönü mesiyle epidermisten palizalt ve sünger parankimasına kadar ilerlediklerini, kloroplastları tahrip ederek dokulara zarar verdiklerini çe itli çalı malarla kanıtlamı lardır (Katrırcıo lu ve ren, 1984). Klorofil miktarının azalmasına ve dolayısıyla fotosentez hızının dü mesine neden olan çimento tozlarının, dokularda kuru madde ve karbonhidrat miktarlarına da etki ederek bitki büyüme ve geli mesinde olumsuzluklar olu turaca ı kesindir. Dolayısıyla proje alanı olan beton üretim santralinin zeytin, narenciye, seracılık, Samanda biberi, maydanoz gibi bitkilerin üretiminin yapıldı ı Asi Nehri ovasındaki bitkisel üretime zararlar verdi i gözlemlenmi tir. Proje Tanıtım Dosyasında, projenin etki alanı içerisindeki tarım arazilerinin ve seraların durumu, miktarı, i letme kaynaklı faktörlerden olumsuz etkilenip etkilenmeyece i veya bu alanların korunması için hangi önlemlerin alınaca ı konusunda bir bilgi bulunmamaktadır.

Çevre Mühendisli i Bakımından De erlendirme;

3. DARE MAHKEMES

ESAS NO : 2024/3134

Hatay ili, Samanda ı lçesi, Atatürk Mahallesi 822 ada 73 parselde bulunan dava konusu i letme Hazır Beton Sektöründe faaliyet göstermektedir.

Modern in aat üretiminin temel unsurlarından birisi olan hazır beton sektörü ülkemiz ekonomisine olan katkısı ve özellikle deprem bölgesi için kritik önemi nedeniyle özel bir yere sahiptir. Ancak hazır beton üretim tesislerinin; hava kirlili i, enerji ve do al kaynak tüketimi, su tüketimi ve atık su olu umu, gürültü ve titre im, katı atık olu umu, yükleme ve nakliye etkileri gibi üzerinde dikkatle durulması gereken önemli çevresel etkilere sahiptir.

Herhangi bir üretim faaliyeti sırasında çevresel etkileri dikkate almak sadece mevcut yönetmeliklere uymakla ilgili de il, gelecek nesiller için sürdürülebilir kalkınmayı sa lamakla ilgilidir.

Proje Tanıtım Dosyasında yer alan bilgi ve belgelerin incelenmesi, bilirki i ekibinin 10.10.2024 tarihinde Mahkeme heyetiyle birlikte proje alanına düzenledi i ke if ve bilirki i incelemesinden elde edilen bilgi ve gözlemler sonucu dava konusu ile ilgili yapılan tespit ve de erlendirmeler a a ıda verilmi tir.

1. Proje yer seçimi ve alternatifleri:

Projenin alanı 822 ada, 73 nolu parselin toplam alanı olup 3.649,37 m² ve mülkiyetinin kiralık oldu u, Samanda lçe Merkezine 520 m mesafede yer aldı ı, en yakın yerle im birimlerin tesisin güneydo usunda yakla ık 640 metre mesafedeki Ye ilada Mahallesi ve tesisin güneybatısında yakla ık 1600 metre mesafedeki Yenimahalle Mahallesi oldu u, en yakın konutlar ise tesisin güneyinde yakla ık 170 m mesafede yer alan, Atatürk Mahallesi'ne ba lı konut oldu u, Proje alanının yol ve ula ım güzergahlarına yakın olması, faaliyet için seçilen yerin, üretim yönteminin uygunluk açısından bölgenin sosyo-ekonomik durumu proje yerinin seçilmesinin etkin sebep oldu u ve Proje yerinin ba ka alternatifi bulunamadı ı Proje Tanıtım Dosyasında belirtilmi tir.

Ancak, dava konusu proje olan Hazır Beton Tesisi, Sanayi Tesisleri kapsamında oldu undan 'Hazır Beton Tesisleri yeri Açma ve Çalı ma Ruhsatlarına li kin Yönetmelik'te de 'Maden Sanayileri' ba lı ı altında yer almaktadır ve Çevre Düzeni Planları ve mar Planlarında Sanayi Alanı olarak düzenlenen alanlarda yer alması gereken tesislerdir.

03.03.2024 tarihli uydu görüntülerinin incelenmesinden açıkça anla ılaca ı gibi proje alanı Eczacı Meryem Karaçaylı lkokuluna 275 m, en yakın tarımsal alanlarına ve tarımsal sera i letmelerine 40 m uzaklıkta olup, konutlara ise 100 m den daha yakındır. Dava konusu proje alanı tarımsal sera i letmelerinin ve yerle im yerlerinin içinde kalmaktadır.

Dolayısıyla proje yer seçiminin dava konusu proje için uygun olmadığı sonucuna varılmı tir. Yine Proje Tanıtım Dosyasında proje yer alternatiflerinin de erlendirilmedi i görülmü tür.

2. Proje Yeri ve Etki Alanının Mevcut Çevresel Özellikleri:

Proje Tanıtım Dosyasında projeden etkilenecek alandaki tarım alanı, orman alanı, planlı alan, su yüzeyi vb. bilgilerin sunuldu u 'Bölüm II. Proje Yeri ve Etki Alanının Mevcut Çevresel Özellikleri' kısmında Hatay ilinin ait genel bilgilerin sunuldu u ancak proje etki alanı olarak belirlenen alanın çevresel özellikleri hakkında bilgi bulunmadı ı tespit edilmi tir. Örne in etki alanı içinde bulunan ve yöre halkının önemli geçim kayna ı olan tarımsal seracılık, di er tarım alanları, toprak yapısı, yüzey suları hakkında bilgi verilmemi ve projeden kaynaklanacak etkilerden söz konusu çevresel kaynakların nasıl etkilenece i incelenmemi tir. Bu husus, Proje Tanıtım Dosyasının önemli bir eksikli i olarak de erlendirilmi tir.

3. Projenin n aat ve letme A amasında Çevresel Etkileri, Öncelikli Etkilerin Belirlenmesi ve Alınacak Önlemler:

Çevresel Gürültü: Proje konusu faaliyetin 30.11.2022 tarih ve 32029 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlü e giren Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeli i Ek-2 Tablo 1 'Endüstri Tesisleri, Ula ım Kaynakları' kapsamında yer aldı ı ve yönetmelikte belirtilen 65 dB(A) sınır de eri (en yakın yerle im yeri olarak) 170 m mesafede 76,48 dBA olup sınır de erinin üstünde oldu u Proje

3. DARE MAHKEMES

ESAS NO : 2024/3134

Tanıtım Dosyasında belirtilmi tir. Hesaplamalarda tüm ekipmanların açık alanda buldukları varsayıldı ı, ancak, i letmede tüm ekipmanlar aynı yer ve zamanda çalı tırılmayaca ı, dolayısıyla faaliyet sırasında olu acak gürültü seviyesi, hesaplanan de erin altında kalacak ve yerle im yerinde olumsuz bir etkisi olmayaca ı ifade edilmi olup çevresel gürültü sınır de erlerinin a ılması halinde; her bir makine ve ekipman ile gürültüye maruz kalan i çiler bazında etkin ve uygulanabilir çevresel kontrol tedbirleri alınaca ı belirtilmi tir.

Ancak gürültü da ılımı hesaplamalarında dikkate alınan ekipmanlar üretim oldu u sürece kullanılması elzem ekipmanlar oldu undan gürültü seviyesinde bir azalma olası görünmemektedir. Gürültünün da ılımı incelendi inde dava konusu tesisin çevresinde yer alan konutlarda gürültü seviyesinin 75 dBA üstünde, yine tesise 275 m mesafedeki ilkokulda ise 70 dBA civarında oldu u proje dosyasından anla ılmaktadır. Çevresel Gürültünün De erlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeli i sınır de erlerine göre e itim kurumlarında iç mekan sınır de eri 35 dBA, spor salonları ve yemekhaneler için ise 55 dBA'dır. Dava konusu tesisin yönetmeliklerde belirtilen sınır de erlerini a tı ı anla ılmaktadır.

Hava Kirlili i:

Dava konusu tesisten kaynaklanacak toz emisyonları ve hava kirlenmesine katkı de erlerinin uluslararası kabul görmü AERMOD da ılım modeli aracılı ı ile hesaplanarak, faaliyetin etki alanındaki da ımlarını incelemi ve Proje Tanıtım Dosyasında verilmi tir. Söz konusu modelleme sonuçları incelendi inde i letme a amasında faaliyetin tek ba ına kontrollü artlarda yürütülmesi durumunda tesisten kaynaklanacak toz emisyonu Çöken Toz Parametresi için sınır de erleri sa ladı ı, PM10 parametreleri için kısa vade sınır de erleri yılda 14 defa a tı ı ancak Sanayi Kaynaklı Hava Kirlili inin Kontrolü Yönetmeli ine göre bir yılda 35 defadan fazla a ılmadı ndan sınır de erleri sa ladı ı ifade edilmi tir.

Ancak, PM10 parametresi için kısa vade sınır de erleri yılda 14 defa a ılımı ve en yüksek de er sınır de eri olan 50 mg/m³'ün 5 katına (259,55 mg/m³) çıkmı tır. Etki alanındaki mevcut olan tarımsal faaliyetlerden olu an toz da dikkate alındı nda yönetmelikte belirtilen sınır de erlerinin a ılması ihtimal dahilindedir.

Proje tanıtım dosyasında belirtilen PM10 parametresi için kısa vade sınır de erlerinin yılda 14 defa a ılımı olması, 'ÇED Gerekli De il' kararı verilirken mutlaka dikkate alınması gereken bir husus olması gerekirdi.

Maden Mühendisli i Bakımından De erlendirme;

Ülkemizde artan nüfusa ba lı olarak kentlerde yapıla ma ihtiyacında da artı ortaya çıkmı tır. Ayrıca ya anan büyük depremler sonucunda daha güvenli ve dayanıklı yapıların in a edilme zorunlulu u vardır. Ancak çarpık ve plansız kentle me nedeniyle sahil bölgeleri boyunca tarım arazilerinin kullanılması, bozuk ve alüvyonlu zeminlere bina yapılması, malzeme kalitesin dü ük olması, projelerin yetersizli i v.b. pek çok sorunuda vardır. Maalesef, artan üretim kapasiteleri ile birlikte i çi sa lı ı ve i güvenli i (SG), çevresel etki, trafik sorunları, pisiko-sosyal sorunlarda ortaya çıkarmaktadır.

Beton dünyada oldu u gibi ülkemizde de en yaygın kullanılan yapı malzemesidir. Betonun mekanik özellikleri üzerinde en etkili olan, çimento-agrega aderansıdır. Beton bile enlerinin yakla ık %60 ila %75'ini agrega olu turmaktadır (Altınsoy F. ve Ark, 2017). Konu ile ilgili Maden arama, i letme ve üretim ruhsatları Enerji Bakanlı ına Ba lı MAPEG tarafından tarafından verilmektedir (eski adı M GEM). Maden ruhsatları 6 ana grupta toplanmı tır. 3213 sayılı Maden Kanununa göre agrega üretimi II(a) maden grubuna girmektedir. Bu grupta; kalsit, dolomit, kalker, granit, andezit, bazalt gibi kayalardan agrega, mıcır veya ö ütülenerek kullanılacak kayalar bulunmaktadır. 2012 yılında çıkan i sa lı ı ve güvenli i kanunu kapsamında i kazası ve meslek hastalıklarına neden olabilecek tehlikelerin tespit edilmesi ve bu tehlikeler sonucu ortaya çıkabilecek risklere yönelik alınacak önlemlerin alınmasında oldukça önemlidir (Altınok A., 2016).

3. DARE MAHKEMES

ESAS NO : 2024/3134

Agrega ocaklarında üretilen malzemeler, beton ve çimento hammaddesi, asfalt ve dolgu agregası, demiryolu balast malzemesi vb. olarak birçok alanda kullanılmaktadır. Ço unlukla ehir içlerinde veya ehirlere yakın bölgelerde yürütülen agrega üretim faaliyetleri, jeolojik, çevresel, sosyal, yasal ve ekonomik belirsizlikler nedeniyle riskli bir faaliyettir. Teknik ve bilimsel verilere dayalı, belirsizlik ve riskleri azaltılmı , effaf ve tutarlı verilerle geli tirilmi projeler iç ve dı tüm payda ların proje riskleri hakkında do ru bilgiye sahip olmalarını sa layacaktır.

Tesiste yapılan incelemede kapasite artı ı yüksek trafik kazaları, gürültü, toz, ergonomik rahatsızlıklar, yüksekten dü me gibi, elektriksel tehlike kaza ve yaralanma riski, a ırı sıcakta çalı ma ile çe itli sa lık ve güvenlik sorunları ortaya çıkarabilecektir.

Çimento tozu çimento içerisinde alçı ta ı, demir kil, kireç, marn, cüruf, uçucu kül gibi andezit, silis dumanı gibi katkı maddeleri de eklenebilir. Yüksek kapasite toz sorunları olu turabilir. Bu ise pnomokonyoz denilen akci er rahatsızlıkları hatta çalı anlarda koah, kanser yapabilir. Bu nedenle mutlaka toz maskesi takılmalıdır. Her çalı an mutlaka baret takmalıdır. ekil 15'te görüldü ü gibi silo altında duran çalı an herhangi bir ki isel koruyucu donanım (KKD) takmamı tır. Ayrıca Ya ıda oldukça küçük olup SG kanun ve yönetmeli ine uymamaktadır. Kapasite artı ı ile tesis içerisindeki yo un i gücü i kazalarının artı na neden olabilir.

Tesiste kullanılan kalker tozu çimento tozuna göre daha az tehlikelidir. Bölgede ya ayan çevre sakinleri tozlu ortamların artaca ndan endi e duymaktadırlar. Gürültü içinde mutlaka kulaklık yada kulak tıkaçları kullanılmalıdır. Yüksek titre imde el-kol ve tüm vücut titre imine sebep olur. Yapılan teknik gezide sa lık problemlerinin arttı ndan ikayet edilmektedirler. Ayrıca, kapasite artı ları genellikle kullanılan tesis ve is makinalarında, kırıcılar, bant konveyörler, kamyonlar, transmikseler, elektrikli güç kaynaklarını zorlayacaktır. Tesiste uygun havadaki tozu bastırma sistemleri olmalıdır. Yüksek kapasiteli atıksular ise flora ve faunayı etkileyebilecektir. Ya am alanları ve büyük endüstriyel tesislerin yanyana olması SG ve Çevre Koruma açısından olmamalıdır." ekinde bilimsel ve teknik de erlendirmelere yer verilmi tir.

Bu durumda, dosya kapsamında bulunan bilgi ve belgeler ile ke if ve bilirki i incelemesi neticesinde düzenlenen bilirki i raporunda yer alan tespitler birlikte de erlendirildi inde; proje alanı olarak seçilen yerin, dava konusu proje için uygun olmadı ı, yine Proje Tanıtım Dosyasında proje yer alternatiflerinin de erlendirilmedi i, proje etki alanı tespitinin, jeolojik, hidrolik ve hidrojeolojik açıdan do ru yapılmadı ı, beton üretim santralinin konumunun ehirin tam ortasında bulunması dolayısıyla bölge halkını, yakınında bulunan Asi Nehrinin flora ve faunasını, ayrıca bölgeye çok yakın bir konumda bulunan e itim kurumunu ciddi ölçüde etkiledi inin tespit edildi i, dava konusu projenin tarım alanlarını olumsuz yönde etkilemesi (bölgede bulunan zeytinlik, narenciye, seracılık, Samanda biberi, maydanoz üretimi) ve tarımsal üretimin azalmasına neden olması olasılı ının mevcut oldu u, kapasitenin 4 katına çıkarılmasını kar ılayacak altyapı, i makinaları güzergahı ve çevresel ko ulların yeterli olmadı ı sonuç olarak dava konusu projenin yüzey ve yeraltısularına, çevreye, yerle im yerlerine, tarım ve orman alanlarına, insan sa lı ına olumsuz etkilerinin bulundu u anla ıldı ndan, dava konusu "Çevresel Etki De erlendirme (ÇED) Gerekli De ildir" kararında hukuka, mevzuata ve kamu yararına uygunluk bulunmadı ı sonucuna varılmı tır.

Öte yandan, dava konusu i lemin uygulanması halinde telafisi güç zararlar do abilece i açıktır.

Açıklanan nedenlerle; hukuka aykırılı ı açık olan dava konusu i lemin, uygulanması halinde telafisi güç zararlar do abilece inden 2577 sayılı Kanunun 27. maddesi uyarınca teminat alınmaksızın **yürütmesinin durdurulmasına**, 2577 sayılı Kanun'un 20/A maddesinin 2. fıkrasının (e) bendi uyarınca **itiraz yolu kapalı ve kesin** olmak üzere 13/12/2024 tarihinde oy birli iyle karar verildi.

Ba kan
SUAT UYAR

Üye
HASAN KOZO LU

Üye
MUHAMMED ERMAN

T.C.
HATAY

3. DARE MAHKEMES
ESAS NO : 2024/3134

212522
 e-imzalıdır

216753
 e-imzalıdır

ERGÜL
266595
 e-imzalıdır

